

**СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
МЕДИЧНИЙ ХАРКІВ У ПЕРСОНАЛІЯХ**

Спеціальність: **221 «Стоматологія»**
Освітньо-професійна програма: **Стоматологія**
Код освітнього компонента в освітньо-професійній програмі: **ВК 47**
Рівень вищої освіти: **другий (магістерський)**
Форма здобуття освіти: **очна (денна)**
Рік навчання: **III**
Семестр(и): **V (осінній) або VI (весняний)**
Тип освітнього компонента: **вибірковий**
Навчальний рік: **2025–2026**

Обсяг: **3 кредити ECTS (90 год.)**
Навчальні заняття: **лекції, практичні заняття, самостійна робота, консультації**
Підсумковий контроль: **залік**
Пререквізити: **гуманітарних предметів шкільного курсу, які дають базові уявлення про освіту.**

Кафедра/підрозділ: **кафедра філософії та суспільних наук, пр. Науки, 4, 3 поверх**

Керівники освітнього компонента:

доц. **Чернуха Олександр Васильович** email: ov.chernukha@knmu.edu.ua.

доц. **Демочко Ганна Леонідівна**, email: hl.demochko@knmu.edu.ua

Сторінка освітнього компонента в Системі дистанційного навчання ХНМУ (Moodle):
<https://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=6904>

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Вивчення та конструктивний аналіз медичної персоналії дає змогу не лише осмислити цілісну картину історико-медичного процесу Харкова та України в цілому, а й відкрити новий зміст, нові грані раніше досліджених наукових явищ та феноменів, дозволяє розширити та поглибити ареал вітчизняної медичної думки у діахронічному вимірі. Розгляд життєдіяльності, професійної (лікарської) та наукової спадщини представників медицини Харкова в контексті історичної епохи нині виступає популярним інструментом дослідження та реконструкції феноменів і фактів історичної науки.

Предметом вивчення освітнього компоненту є систематизація, аналіз й узагальнення історико-медичних досліджень, присвячених медичній персоналії з метою виявлення методологічних основ, провідних тенденцій і форм презентації наукової біографії вітчизняних медиків-практиків та вчених-теоретиків в історичній ретроспективі.

МЕТА КУРСУ: формування у майбутніх лікарів поглиблених знань про медиків, науковців, які працювали та працюють в Харкові та складають основу медичної еліти міста.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

ПРН 18. Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.

ПРН 19. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності

ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА**Перелік тем лекційних занять (10 год.):**

1. Лікарі – представники медичної науки за імперської доби у місті Харкові (початок XVIII – 1916 р.).
2. Персоналії медиків Харкова на поч. 1920-х – 1945 рр.
3. Медики Харкова у післявоєнний період (1945-1991 рр.)
4. Медична еліта Харкова часів незалежності.

Перелік тем практичних занять (10 год.):

1. Лікарі – представники медичної науки за імперської доби у місті Харкові (початок XVIII – 1916 р.).
2. Персоналії медиків Харкова на поч. 1920-х – 1945 рр.
3. Медики Харкова у післявоєнний період (1945-1991 рр.)
4. Медична еліта Харкова часів незалежності.

Перелік тем самостійної роботи студента (70 год.)

1. Лікарі – представники медичної науки за імперської доби у місті Харкові (початок XVIII – 1916 р.).
2. Персоналії медиків Харкова на поч. 1920-х – 1945 рр.
3. Медики Харкова у післявоєнний період (1945-1991 рр.)
4. Медична еліта Харкова часів незалежності.

СРС спрямована на поглиблення та закріплення теоретичних знань, отриманих під час аудиторного навчання та сприяють формуванню професійних компетентностей. Результати СРС підлягають контролю та включені до підсумкового контролю знань.

Консультації: онлайн, за попередньою реєстрацією на сторінці курсу в Системі дистанційного навчання курсу.

Методи навчання: проблемне навчання, ділові ігри, «мозковий штурм», робота в групах, розвивальне навчання, різнорівневе навчання (з урахуванням можливостей сильних і слабких здобувачів вищої освіти), евристичні бесіди, дискусії та дебати, презентаційний метод (підготовка здобувачем вищої освіти доповіді-презентації), метод проєктного навчання (підготовка здобувачем вищої освіти самостійного дослідження), організація екскурсій до музеїв та на виставки.

ОЦІНЮВАННЯ

Поточна навчальна діяльність (ПНД). Оцінювання успішності здобувачів освіти здійснюється відповідно до Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в ХНМУ (<https://knmu.edu.ua/documents/normatyvni-dokumenty-navchalnogo-proczesu/>). Оцінка за практичне чи підсумкове заняття становить від 2 до 5 балів. Подання завдань за запізненням з неповажних причин тягне за собою зниження оцінки відповідно до відсотка запізнення в часі від часу виконання завдання. Завдання перевіряються до 24 год. Оцінки виставляються у електронний журнал. Незадовільні оцінки відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_vidprac_zaniat.pdf).

В кінці семестру середня оцінка за семестр конвертується у багатобальну оцінку (120-200 балів) відповідно до таблиці 2 Інструкції з оцінювання (див. вище). Середнє арифметичне ПНД за обидва семестри становить **загальну навчальну діяльність (ЗНД)**.

Індивідуальні завдання (ІЗ) оцінюються до 10 балів.

Підсумковий контроль. Умовою допуску до заліку є набрання 120 балів ЗНД.

Оцінка з дисципліни (ОД). ОД = ЗНД

Оскарження результатів підсумкового контролю проводиться у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_apel_kontrol.pdf).

ПОЛІТИКИ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Рекомендації щодо роботи на курсі: письмові та домашні завдання треба виконувати повністю та вчасно, якщо у здобувачів вищої освіти виникають запитання, можна звернутися до викладача особисто або за електронною поштою, яку викладач надасть на першому практичному занятті. Під час лекційного заняття студентам та студенткам рекомендовано вести конспект заняття та зберігати достатній рівень тиші. Ставити питання до лектора/-ки – це абсолютно нормально. Практичні заняття. Активна участь під час обговорення, студенти/-ки мають бути готовими детально розбиратися в матеріалі, ставити запитання, висловлювати свою точку зору, дискутувати. Під час дискусії важливі: повага до колег, толерантність до інших та їхнього досвіду, сприйнятливість та неупередженість, здатність не погоджуватися з думкою, але шанувати особистість опонента/-ки, ретельна аргументація своєї думки та сміливість змінювати свою позицію під впливом доказів, я-висловлювання, коли людина уникає непотрібних узагальнювань, описує свої почуття і формулює свої побажання з опорою на власні думки і емоції, обов'язкове знайомство з першоджерелами.

Вітається творчий підхід у різних його проявах. Від здобувачів вищої освіти очікується зацікавленість участю у міських, всеукраїнських та міжнародних конференціях, конкурсах та інших заходах з предметного профілю.

Відвідування занять. Відвідування лекцій та семінарських занять є обов'язковим. Пропущені заняття відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять

(https://knmu.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/05/polog_vidprac_zaniat.pdf).

Академічна доброчесність. ХНМУ стоїть на позиціях нульової толерантності до проявів академічної недоброчесності. Будь-які порушення принципів академічної доброчесності тягнуть за собою відповідальність у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_ad-1.pdf).

Використання електронних гаджетів та інструментів штучного інтелекту допускається лише з дозволу викладача.

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами. Здобувачі з особливими освітніми потребами мають зв'язатися з викладачем задля розробки індивідуальної освітньої траєкторії.

Час відповіді викладача: 24 години.

Технічні вимоги до роботи на курсі:

- доступ до комп'ютера, ноутбука, планшета чи смартфона
- корпоративний обліковий запис Google з власним фото
- навички роботи з Google Workspace (Google Meet, Docs, Sheets, Slides, Forms) та Moodle

Технічна підтримка: АСУ (ev.shevtsov@knmu.edu.ua), Google (tehotdelknmu@gmail.com), Moodle (al.korol@knmu.edu.ua)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Базові

1. Булах С.М., Харченко В.В. Медицина в Україні. Книга 3. Випуск 2. Медична біографістика. Друга половина ХІХ–початок ХХ століття. Літери Т–Я. Київ: ФОРМ-ЛТД, 2021.
2. Демочко Г.Л. Сучасний стан методології та історіографії медичних персоналій: харківський вимір / Ганна Демочко // Краєзнавство. — 2021. — № 1/2. — С. 66-80.
3. Історія в історіях: харківська вища медична школа у спогадах, документах і фотографіях / редкол. : В. М. Лісовий (гол. ред.), В. А. Капустник (заст. гол. ред.), І. В. Летік (відп. секр.) [та ін.] ; за заг. ред. В. М. Лісового та Ж. М. Перцевої. – Харків : ХНМУ, 2015. – 552 с. : фото.
4. Альков В. Яків Якович Трутовський (1867–1914): доля лікаря та його клініки / Володимир Альков // Краєзнавство. — 2019. — № 3. — С. 223-236.
5. Робак І. Ю. Харківська охорона здоров'я в післявоєнний період (1945-1991 рр.) / І. Ю. Робак, В. Г. Ільїн. - Харків : Колегіум, 2018. - 344 с.

6. Робак І.Ю. Охорона здоров'я у першій столиці радянської України (1919-1934 рр.) : [монографія] / І.Ю. Робак, Г.Л. Демочко. - Х.: Колегіум, 2012. - 260 с. (іл. 14 с.)
7. Скарбниця Харківської медицини. Постаті : біографічний довідник / за заг. ред. В. М. Лісового. — Харків : ХНМУ, 2015. — 128 с. : фото.
8. Харківщина: енциклопед. слов./ Харків. облрада; Харків. облдержадмін.; ред. рада: С.І. Чернов, В.С. Бакіров, М.І. Тітов та ін.; редкол.: С.І. Посохов (голова), К.В. Астахова, С.М. Куделко та ін. — Харків: Золоті сторінки, 2014. — 440 с.

Допоміжні

1. Альков В. А. Образ лікаря в свідомості селянина XVIII–початку XX ст. (на прикладі Харківської губернії) / В. А. Альков // Проблема людини у соціально-гуманітарному та медичному дискурсах : матеріали міжвузівської науково-практичної конференції з міжнародною участю, Харків, 31 березня 2016 / ХНМУ. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 20–22.
2. Киричок І. В. Наукова спадщина І.І. Мечникова у фонді рідкісних та цінних видань університетської бібліотеки [доповідь] / І. В. Киричок, Т. В. Костюкевич // Історичні, економічні, соціально-філософські та освітні аспекти розвитку охорони здоров'я : матеріали IV міжнародної наукової інтернет-конференції, на пошану ректора ХНМУ, члена-кореспондента НАМН України, професора В.М. Лісового (до 60-річчя від дня народження), Харків, 1-8 листопада 2016 р. / [редкол. : І. Ю. Робак, Г. Л. Демочко] ; Харківський національний медичний університет. – Харків: Колегіум, 2016. – С. 28–33.
3. Лісовий В.М. Юрій Юрійович Вороний / В.М. Лісовий, Ж.М. Перцева // Юрій Юрійович Вороний – піонер вітчизняної трансплантології: статті, документи, фотографії / під заг. ред. В.М. Лісового. – Х.: ХНМУ, 2011. – С. 10-14.
4. Робак І. Ю. Вища медична школа Харкова – найстаріша в Україні / І. Ю. Робак // Східноєвропейський журнал внутрішньої та сімейної медицини. – 2019. – № 1. – С. 57–60.
5. Робак І. Ю. Володимир Фавр як епідеміолог / І. Ю. Робак // Епідеміологічні дослідження в клінічній та профілактичній медицині: досягнення та перспективи : матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої 210-й річниці Харківського національного медичного університету та 85-річчю кафедри епідеміології, Харків, 12–13 березня 2015 р. / під ред. Т. О. Чумаченко. – Харків, 2015. – С. 197–200.
6. Робак І. Ю. Гіршман Леонард Леопольдович / І. Ю. Робак // Харківщина : енциклопедичний словник / ред. рада: С. І. Чернов, В. С. Бакіров, М. І. Тітов [та ін.] ; редкол.: С. І. Посохов [та ін.] ; Харківська облрада, Харківська облдержадміністрація. – Харків : Золоті сторінки, 2015. – С. 86.
7. Робак І. Ю. До питання національної ідентифікації видатного харківського хірурга Броніслава Пржевальського / І. Ю. Робак, Г. Л. Демочко // Духовна культура України перед викликами часу : збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції (16 квітня 2019 р., м. Харків). – Харків : НЮУ ім. Я. Мудрого, 2019. – С. 46–48.
8. Робак І. Ю. Доктор Й. С. Сицяно: харківський медик і революціонер-терорист / І. Ю. Робак // Історична спадщина та сучасні аспекти забезпечення громадського здоров'я в Україні : матеріали науково-практичної конференції з нагоди 140-річчя від дня народження С. А. Томіліна (1877–1952), видатного соціал-гігієніста та демографа, завідувача кафедри соціальної гігієни Харківського медичного інституту (м. Харків, 25 жовт. 2017 р.). – Харків, 2017. – С. 42–44.
9. Робак І. Ю. Малая Любов Трохимівна / І. Ю. Робак // Харківщина : енциклопедичний словник / ред. рада: С. І. Чернов, В. С. Бакіров, М. І. Тітов [та ін.] ; редкол.: С. І. Посохов [та ін.] ; Харківська облрада, Харківська облдержадміністрація. – Харків : Золоті сторінки, 2015. – С. 220.
10. Робак І. Ю. Становлення вищої медичної школи Харкова в дорадянську добу (до 210-річчя Харківського національного медичного університету) / І. Ю. Робак // Rocznik Polsko-Ukrainski. – Chestochowa, 2015. - Т. 16. - С. 207-219.

11. Робак І. Ю. Трінклер Микола Петрович / І. Ю. Робак // Харківщина : енциклопедичний словник / ред. рада: С. І. Чернов, В. С. Бакіров, М. І. Титов [та ін.] ; редкол.: С. І. Посохов [та ін.] ; Харківська облрада, Харківська облдержадміністрація. – Харків : Золоті сторінки, 2015. - С. 367.
12. Робак І. Ю. Франковський Владислав Андрійович / І. Ю. Робак // Харківщина : енциклопедичний словник / ред. рада: С. І. Чернов, В. С. Бакіров, М. І. Титов [та ін.] ; редкол.: С. І. Посохов [та ін.] ; Харківська облрада, Харківська облдержадміністрація. – Харків : Золоті сторінки, 2015. - С. 385-386.
13. Робак І. Ю. Харківський період життя та діяльності Олександра Васильовича Мельникова / І. Ю. Робак, Г. Л. Демочко // Історичні записки : збірник наукових праць. – Вип. 38. – Луганськ, 2014. – С. 177-187.
14. Робак І. Ю. Шалімов Олександр Олексійович / І. Ю. Робак // Харківщина : енциклопедичний словник / ред. рада: С. І. Чернов, В. С. Бакіров, М. І. Титов [та ін.] ; редкол.: С. І. Посохов [та ін.] ; Харківська облрада, Харківська облдержадміністрація. – Харків : Золоті сторінки, 2015. - С. 421.
15. Робак І.Ю. Володимир Фавр - видатний харківський маляріолог та гігієніст / І.Ю. Робак // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» : збірник наукових праць. Серія «Історія науки і техніки». – Харків, 2015. - № 70 (1043). - С. 16-20.
16. Робак І.Ю. Життєвий шлях і наукова спадщина М.С. Бокаріуса: історіографія дослідження / І.Ю. Робак, О.В. Семененко // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» : збірник наукових праць. Серія «Історія науки і техніки». – Харків, 2015. - № 70 (1043). - С. 43-48.
17. Робак І.Ю. Організація охорони здоров'я в Харкові за імперської доби (початок XVIII ст.– 1916 р.): монографія / І.Ю. Робак. - Х. : ХДМУ, 2007. - 346 с. (іл. 24 с.)